

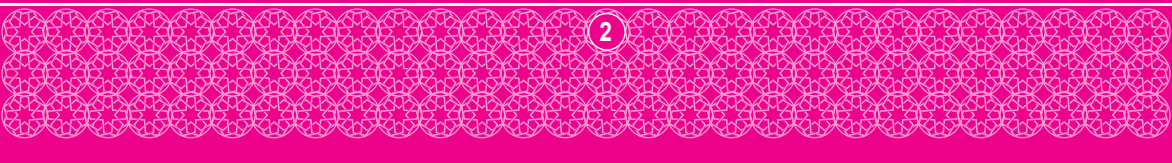
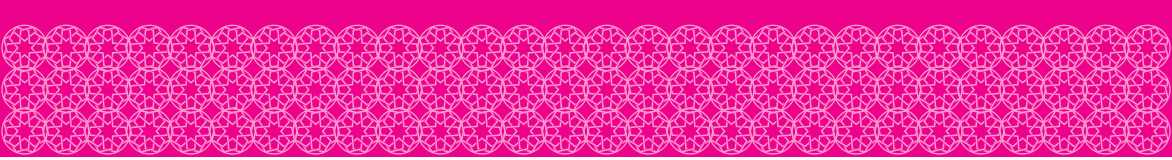

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
YARGITAY BAŞKANLIĞI

YARGITAY BİRİNCİ BAŞKANI
MEHMET AKARCA

2021-2022
ADLİ YIL AÇIŞ KONUŞMASI
(01 Eylül 2021)

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	5
I. YENİ HİZMET BİNASI.....	7
II. TEMEL DEĞERLERİMİZ VE GÜNCEL KONULAR.....	10
1. Yargıtay’ın Vizyonu	10
2. İnsan Hakları	10
3. Demokrasi ve Hukuk Devleti.....	13
4. Yeni Anayasa.....	14
5. Yargı ve Sosyal Medya.....	15
III. YARGITAY’IN REFORM STRATEJİSİNİN TEMEL TAŞLARI.....	19
1. Yargı Etiği	19
2. Yargıda Şeffaflık.....	20
3. Adli Kalite.....	21
IV. YARGITAY’DA GERÇEKLEŞTİRİLEN YAPISAL REFORMLAR ...	23
1. Adli Kalitenin Ölçülmesi ve Değerlendirilmesi.....	23
2. Yirmi Dört Daireli Yargıtay.....	24
3. İki Yüz Üyeli Yargıtay.....	25

4. Devam Eden Reform Çalışmaları	26
a) Gerekçeli karar.....	26
b) İctihat yaygınlaştırma politikası.....	27
c) İctihat forumları	27
d) Hukuki çerçeve	28
e) Basın ve halkla ilişkiler.....	28

V. YARGITAY'IN İHTİYAÇ DUYDUĞU

KANUN DEĞİŞİKLİKLERİ 30

1. Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulundaki ve Yüksek Disiplin Kurulundaki Üye Sayısının Azaltılması.....	30
2. Yargıtay Üyelerinin Görev Sürelerine İlişkin Sınırın Kaldırılması.....	30
3. Yargıtay Tetkik Hâkimlerinin ve Cumhuriyet Savcılarının Atanması...	31

VI. MAHKEMELERE VE HUKUK SİSTEMİNE İLİŞKİN

GÜNCEL KONULAR..... 32

1. Bölge Adliye Mahkemeleri	32
2. Mahkemelerde Performans Ölçümü	34
3. Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri	35
4. Hâkim ve Cumhuriyet Savcılarının Niteliği ve Hukuk Eğitimi.....	36
5. Ceza Adaleti Politikası	37

SONUÇ VE TEŞEKKÜR 39

GİRİŞ

Sayın Cumhurbaşkanım,
Yurt dışından gelen kıymetli misafirler,
Değerli meslektaşlarım,
Değerli konuklar,

Yargıtay Yeni Hizmet Binasının ve 2021-2022 Adli Yılı'nın açılış törenine teşriflerinizden büyük bir onur ve memnuniyet duyduğumu belirtmek istiyorum. En içten ve samimi duygularımla hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Vatandaşlarımıza ve tüm insanlığa adalet, özgürlük, sağlık ve refah getirmesi dileğiyle yeni adli yılı açıyorum.

Geçmiş yıllarda kaybettiğimiz meslektaşlarımızı, yargı şehitlerimizi, vatanımız uğruna can veren güvenlik güçlerimiz ile vatandaşlarımızı minnet ve rahmet ile anıyorum. Yargıtay Yeni Hizmet Binasının yapımında büyük emek ve gayretlerini her zaman şükranla andığımız Onursal Birinci Başkanımız Sayın İsmail Rüştü Cirit başta olmak üzere, çok kıymetli

onursal başkanlarımız ile üyelerimize Türk yargısına yaptıkları üstün hizmetlerden dolayı teşekkür ediyorum.

Türkiye Cumhuriyetini kuran ve bizlere emanet eden Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve kahraman silah arkadaşları ile aziz şehitlerimizi şükranla anıyorum.

Yargıya ilişkin önemli konuların toplumun bilgisine sunulduğu adli yıl açılış törenleri, bu özelliği nedeniyle yargının şeffaflığı ve hesap verebilirliği bakımından da önemli bir işleve sahiptir. Bu vesileyle çok kıymetli vatandaşlarımıza ve aziz milletimize saygılarımı sunuyorum.

Bugün birçok ülkeden, birbirinden değerli konuklarımızı da ağırlamaktan dolayı kıvançlıyız. Afrika, Asya ve Avrupa olmak üzere, üç kıtadan gelen yüksek mahkeme temsilcilerinin bu katılımı, “dostlukların zaman ve mekânla sınırlı olmadığını” göstermesi bakımından, bizim için ayrı bir anlam taşıyor. Hızla küreselleşen ve küçülen dünyamızda kurulan dostluk bağları, özellikle bulunduğumuz coğrafyada hazine değerindedir. Yurt dışından gelen çok kıymetli dostlarımıza bu vesileyle teşekkür ederim.

Hepiniz hoş geldiniz.

I.

YENİ HİZMET BİNASI

Yargıtay’ın 150’nci kuruluş yıldönümü olan 6 Mart 2018 tarihinde temelini attığımız ve bugün hizmete açtığımız bu görkemli eser, 190.000m² arsa üzerine inşa edilen 422.000m² kapalı alana sahiptir. Kolay erişimli olması nedeniyle sadece Yargıtay’da görev yapanların için değil, yargı hizmeti alan avukatların, tarafların ve halkımızın da ihtiyaçlarına uygun şekilde planlanmıştır. Ağır işlem ve üretim gerektiren yapı malzemelerinden özellikle kaçınılarak sürdürülebilir, iklime uygun, enerjiyi verimli kullanan, çevreye duyarlı bir yapı inşa edilmiştir. Binanın profesyonel ve yenilikçi tasarımı, Yargıtay’ın kurumsal kimliğini temsil etmektedir.

Yargıtay, uzun süreden beri altı farklı binada ve son derece yetersiz fiziki koşullar altında yargı hizmetini özveri ile

yerine getirmekteydi. Yargı hizmetine tahsis edilen ödeneklerin önemli bir kısmını kiralamak zorunda kaldığımız binalar için kullanıyorduk. Hizmet içi eğitim programları ve bilimsel toplantılar gibi zorunlu faaliyetlerin gerçekleştirilememesi bir yana, rutin işleyişimizin bir parçası olan içtiadı birleştirme toplantılarını dahi kendi binamızda yapamıyorduk. Özellikle salgın hastalık döneminde, mesafe kurallarına uygun şekilde bir çalışma ortamı sağlamakta oldukça zorlandık. Bu nedenle, bugün açılışını yaptığımız yeni hizmet binası, fiziki mekânda ferahlık sağlamanın oldukça ötesinde, anayasal görevin layıkıyla yerine getirilmesine ilişkin temel bir ihtiyacın giderilmesi anlamına gelmektedir.

Bize bu mükemmel çalışma imkânını sağlayan yüce Türk Milletine olan minnet borcumuzu, ancak özverili çalışmalarımızı katlayarak, adaleti gecikmeksizin, tam ve doğru şekilde yerine getirerek ödeyebiliriz.

Bu önemli yapısal sorunun çözüme kavuşturulması, Sayın Cumhurbaşkanımızın geniş vizyonu ve güçlü liderliği sayesinde mümkün olabilmiştir. Sayın Cumhurbaşkanımıza yargı camiası adına en içten şükranlarımı arz ediyorum.

Türkiye'nin en önemli kamu yatırımlarından birini oluşturan Yargıtay Hizmet Binasının çevre düzenlemeleriyle birlikte tamamlanması, çok sayıda kamu kurum ve kuruluşunun verimli işbirliğiyle sağlanabilmiştir. Özverili çalışmaları ile bu önemli eserin yapılmasında yoğun emeklerini hiçbir zaman esirgemeyen Çevre ve Şehircilik Bakanlığına ve Yapı İşleri Genel Müdürlüğüne teşekkür ediyorum. Ayrıca, bu süreçte bizlere her zaman destek olan Maliye Bakanlığına, Ulaştırma Bakanlığına, Karayolları Genel Müdürlüğüne, Orman Genel Müdürlüğüne, PTT Genel Müdürlüğüne, Ankara Büyükşehir Belediyesine ve Çankaya Belediyesine de teşekkür ederim.

Kısa bir sürede bu önemli eseri tamamlama becerisini gösteren yüklenici firma Rönesans ile çalışanlarına ve burada isimlerini sayamadığım emeği geçen herkese teşekkür ederim.

II.

TEMEL DEĞERLERİMİZ VE GÜNCEL KONULAR

1. Yargıtay’ın Vizyonu

İnsan hakları, demokrasi ve hukuk devleti ilkeleri üzerinde yükselen Yargıtay’ın vizyonu, en ileri adalet standartlarını uygulayarak yüce Türk Milletine nesiller boyunca hizmet etmektir. Geçmişten ve başarılarımızdan aldığımız kuvvet ve kendine güven duygusu ile daha aydınlık yarınlar için hukuk sistemimizi güçlendirmeye devam edeceğiz.

2. İnsan Hakları

İçinde yaşadığımız yüzyılda insan hakları açısından dünyanın bir gurur tablosu çizmediği açıktır. Hepimizin üzerine titremesi gereken “insan hakları” kavramı, güçlü

devletlerin zayıf devletlere müdahale etmesinin bir aracı olarak bu yüzyılda da kullanılmaya devam etmektedir. “Devletler hukuku” yerine “güçlülerin hukuku”nun geçerli olduğu yeni dünya düzeni insanlığa barış, refah ve mutluluk getirmekten oldukça uzaktır.

Tüm dünyanın gözü önünde gerçekleşen yaşama hakkı ihlalleri karşısında dayandıkları temel değerlere yabancılaşmış kuruluşlar ve insan hakları havarisi devletler, sessizce olup bitenleri seyrediyorlar. Geçen yüzyılın sonunda tüm dünyanın gözü önünde ve Avrupa’nın ortasında yaşanan Bosna soykırımının mavi kelebekleri hâlâ uçuşurken, bu soykırımın suç ortakları dünyaya demokrasi ve insan hakları dersi vermeye utanmadan devam ediyorlar.

Açlık, sefalet, güçlünün zayıfı ezmesi gibi bir dizi insanlık ayıbı dünyayı her zamankinden daha çok sarmış durumda. Türkiye yüz binlercesine ev sahipliği yaparak ekmeğini paylaşıırken, Avrupa sahillerine vuran göçmen cesetleri Batı’nın insan hakları karnesi olarak gözlerimizin önünde duruyor. Böyle bir dünya düzeni kuranların söylemleri ile eylemleri arasında tam bir çelişki olduğu açıktır, “kral çıplaktır!”

Tasvir ettiğim bu resim, içinde yaşadığımız yüzyılda yeni bir insan hakları anlayışına ihtiyacımız olduğunu göstermektedir. İnsanı merkeze alan; dinine, ırkına, rengine, diline bakmaksızın insana sadece insan olduğu için değer veren yeni bir insan hakları tanımı yapmalıyız. İlk olarak, “İnsanın değeri nedir?” sorusunun cevabını vermeliyiz. İnsana, “sadece ve sadece insan olduğu” için değer yüklemeliyiz. Temel amacımız insana değer vermek, onun değerini korumak ve yüceltmek olmalıdır.

İnsanın değeri; onun, diğer bütün varlıklar arasında, yeryüzünün emanetçisi olarak yaratılmasıyla ilişkilidir. İnsana biçtiğimiz bu değer; ilkelerimizi, kurallarımızı, davranışlarımızı ve alışkanlıklarımızı belirler.

İnsanın değerini bilerseniz, işte o zaman bir göçmenin hayatının mutlak anlamda değerli ve onu kurtarmanın “doğru ve iyi bir davranış” olduğunu anlar ve öyle davranırsınız.

İnsanın değerini bilerseniz, mavi kelebekler “Avrupa’nın göbeğinde soykırım yapıldı!” diyerek kanat çırpamaz.

Bu yüzyılda, insanlığın yeni bir insan hakları anlayışına ihtiyacı vardır.

3. Demokrasi ve Hukuk Devleti

Türkiye 2016 yılındaki hain darbe teşebbüsünün izlerini silmek için hâlen yoğun çaba harcamaktadır. Darbecileri ve yandaşlarını çeşitli şekillerde himaye eden bazı devletlerin demokrasi ve hukuk anlayışı, savundukları temel değerlere tamamen ters düşmektedir. Sözde insan hakları raporları ile dünyanın gözünü boyamaya çalışan sivil toplum örgütlerinin, Türkiye üzerinde baskı kurmaya çalışan sözde insan hakları kuruluşları ile basın özgürlükçülerinin, belli odakların aparatı olduğu gün yüzüne çıkmıştır. Türkiye bu tür operasyonlara karşı gün geçtikçe daha uyanık, dirençli ve güçlüdür.

Türkiye Cumhuriyeti, bir hukuk devletidir. Hiç kimse hukukun dışına çıkamaz. Hiçbir makam, organ veya kişi Anayasa ve kanunlarla kendisine tanınan yetkinin haricinde bir kamu yetkisi kullanamaz. Her türlü hukuk dışılığına karşı, Türkiye Cumhuriyeti'nin mücadele etmeye gücü ve kararlılığı vardır. Anayasa ile sınırları çizilen devlet düzeninin korunması, başta anayasal kurumlar olmak üzere tüm kamu görevlilerinin kolektif sorumluluğu ve görevidir.

İnsan hakları, özellikle örgütlenme hakkı; anayasal düzeni, Cumhuriyeti ve devletin bütünlüğünü yıkmak

amacıyla kullanılamaz. Bu prensip, dünyanın her yerinde geçerlidir.

Hukuk devleti, tüm bireylerin hukuki güvenliklerini sağlamalıdır. Anayasamızın 5’inci maddesinde açıkça belirtildiği üzere devlet, “Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak” ile görevlidir. Anayasal bir devlet olan Türkiye Cumhuriyeti, köklü bir hukuk ve demokrasi geleneğine sahiptir. Bu nedenle, hukukun ve Anayasa’nın çizdiği sınırlar içinde faaliyette bulunan ve haklarını kullanan tüm kişi ve kurumlar hukukun güvencesi altındadır. Bu konuda kimsenin şüphesi olmamalıdır.

4. Yeni Anayasa

Yeni bir anayasa hazırlanması, iktidar ve muhalefet partilerinin gündemine yeniden girmiştir. Biz de bu arayışı destekliyoruz.

Türkiye’nin daha iyi bir Anayasa yapabilecek köklü bir demokrasi kültürüne sahip olduğuna yürekten inanıyoruz. Böyle bir girişimde bulunurken, insanlığın iki yüzyılı aşan anayasacılık deneyimi de göz önünde bulundurulmalıdır. Hukuk devleti ve yargı bağımsızlığı gibi konularda yüksek standartlar hedeflenmelidir.

Anayasa'nın teknik yönündense etik yönüne ağırlık verilmelidir. Vatandaşların doğrudan ilgililerine girmeyen, devlet teşkilatına ilişkin detaylarla Anayasa'nın hantallaştırılmaması gerektiğini düşünüyoruz. Anayasa, devlet organlarından da önce, vatandaşların sahiplendiği bir toplumsal sözleşme metni olarak düzenlenmelidir. Anayasa, hukuk kültürümüzün mayası olmalıdır.

5. Yargı ve Sosyal Medya

Son yıllarda gerçekleştirilen reform çalışmalarının bir sonucu olarak yargıya güven her geçen gün artmaktadır. Bu nedenle, halkın yargıya olan güveninin çok az olduğuna dair haber ve yorumlar doğru değildir. Vatandaşlarımız tarafından mahkemelere açılan milyonlarca dava hâkim ve savcılarımızın fedakâr çalışmalarıyla sonuçlandırılmaktadır.

Ceza davalarında yargılamanın tutuksuz yapılması esas olup, tutuklama tedbirine başvurulması istisnadır. Bir kimse, suçluluğu kesinleşmiş mahkeme kararı ile saptanmadıkça suçlu kabul edilemez. Bu ilke hem insan hakları hem de ceza hukuku bakımından temel bir ilkedir. Aksine uygulamalar masumiyet karinesini ve lekelenmeme hakkını ihlal eder. Bu nedenle,

tahliye edilmesi ya da tutuksuz yargılanmak üzere hazırlık soruşturması sırasında serbest bırakılması, o kişinin beraat ettiği anlamına gelmez. Hukukun doğru işleyişinin bir sonucu olarak kabul edilmesi gereken bazı tahliye kararları bahane edilerek Türk yargısına yönelik basında ve özellikle sosyal medyada yapılan kara propaganda faaliyetlerine halkımız itibar etmemelidir.

Yaşamımızın önemli bir parçası hâline gelen sosyal medya kullanımı, sağladığı fırsatların yanı sıra bağımsızlık, tarafsızlık ve dürüstlük ilkelerinin ihlaline ilişkin riskler de taşımaktadır. Bu konuyu, dünyanın farklı hukuk sistemlerini temsil eden yüksek mahkeme başkanları ve hukukçularla birlikte bu yılın Mayıs ayında düzenlediğimiz uluslararası bir sempozyumda ele aldık. Hukuk geleneklerinden kaynaklanan farklılıklar olmakla birlikte genel itibarıyla dünyada da benzer sorunların yaşandığını ve yargı sistemlerinin de birbirine benzer çözümler ürettiğini söyleyebilirim. Yargıtay'ın bu konuda geliştirdiği çözümlerin ve oluşturduğu bilgi birikiminin ülkemizde yaygınlaşması ve benimsenmesi yoluyla sosyal medya kullanılmasından kaynaklanan risklerin asgari seviyeye indirilebileceğini düşünüyorum.

Sosyal medya kullanımının yargı açısından iki cephesi bulunmaktadır. Birincisi, yargı mensuplarının sosyal medya kullanımına ilişkindir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Bangalor Yargı Etiği İlkelerine atıf yaptığı kararlarında açıkça ifade edildiği üzere, “huzurlarına gelen avukatlarla ya da taraflarla sosyal etkileşimde bulunmaları hâkimlerin tarafsızlığını bozar”. Aynı kural, sosyal medya üzerinden gerçekleşen iletişimlerin bakımından da geçerlidir. Sosyal medya üzerinden siyasi, etnik, mezhepçi, cinsiyetçi ve benzeri paylaşım yaparak kamuoyuna mesaj vermek yargı mensuplarının tarzı olmamalıdır. Adli yıl açılışı vesilesiyle bu konuda yüksek yargı mensupları dahil tüm hâkimleri, Cumhuriyet savcılarını, mahkeme personelini ve ilgili kurumları daha duyarlı davranmaya davet ediyorum.

Sosyal medya kullanımının yargı açısından diğer cephesi ise kamuoyunun devam etmekte olan yargılama süreçlerine müdahalesine ilişkindir. Anayasa’nın 138’inci maddesine göre “Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz”. Çoğunlukla sahte hesapların arkasına sığınan kullanıcıların yargısal süreçler hakkında sosyal medyada yorumlar yapması,

bu anayasal ve evrensel hukuki ilkenin ihlalini kronikleřtirmiřtir. Bilinmelidir ki günlük hayatta suç teřkil eden her söz ve davranış sosyal medyada da suçtur.

Kamuoyu gündemine taşınan hemen her soruştırmada, kovuştırmada ve bir bütün olarak yargılamalarda mahkemelere tavsiyede ve telkinde bulunmaktadır. Bu davranışın suç olması bir yana, yargının işleyişine ciddi zararlar verdiği de ortadadır.

řu bir gerçektir ki herhangi bir davada, dava dosyasına vakıf olan az sayıdaki yargı mensubu dışında hiç kimse yeterli bilgiye sahip değildir. Kamuoyunun demokratik hak arayışlarına, duyarlılıklarına sonuna kadar saygı duyuyoruz. Ancak, hukuk atmosferini zehirleyen bu yaygın ve güncel problem ciddiye alınmalı, yapılacak yasal düzenlemelerle çözüme kavuşturulmalıdır.

III.

YARGITAY’IN REFORM STRATEJİSİNİN TEMEL TAŞLARI

1. Yargı Etiği

Sosyal medya kullanımı örneğinde görüldüğü üzere; bir ülkenin yargı sisteminin temeli, halkın mahkemelerin bağımsızlığına, tarafsızlığına ve şeffaflığına, hâkimlerin dürüstlüğüne ve yargılama süreçlerinin etkinliğine duyduğu güvene dayalıdır. Bu nedenle son yıllarda Yargıtay tarafından yürütülen reform çalışmaları etik, şeffaflık ve adli kalite olmak üzere üç ana sütun üzerine inşa edilmiştir.

Hem ülkemizde hem de küresel düzeyde yargı etiğinin önemi gün geçtikte daha iyi anlaşılmaktadır. Yargıtay 2017 yılında yüksek uluslararası standartları yansıtan bir yargı etiği sistemi geliştirmiş, temel etik metinlerini, rehberleri, eğitim programlarını ve sosyal medya kullanımına ilişkin Birleşmiş

Milletler kılavuzunu Türkçeye çevirerek toplumun istifadesine sunmuştur. Hukukun üstünlüğü ile yargının görevine duyulan saygıyı artırmak, etik değerler ile temel hakların nesiller boyunca anlaşılmasına bağlıdır. Bu nedenle Yargıtay, yargı etiği derslerinin hukuk fakültelerinde yaygınlaştırılmasına da öncülük etmiştir.

2. Yargıda Şeffaflık

Reform çalışmalarımızın ikinci sütununu oluşturan şeffaflık konusunda, Yargıtay’ın liderliğinde ve ev sahipliğinde “Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi (İstanbul Bildirgesi)” geliştirilmiş ve bu bildirge 2019 yılında Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konsey’de kabul edilmiştir. İstanbul Bildirgesi’nin en önemli özelliği daha önce hükümetler arası görüşmelerde ele alınmadan, tamamen hâkimler tarafından geliştirilen ilk insan hakları metni olmasıdır.

İstanbul Bildirgesi, yargı bağımsızlığı ve yargıda dürüstlük kavramları üzerine temellendirilen Birleşmiş Milletler standartlarına “yargıda şeffaflık” boyutunu eklemiştir. Bildirge’nin gücü ve önemi kısa sürede tüm dünyada fark edilmiştir. Son olarak, bu yılın Mart ayında Japonya’da

düzenlenen Birleşmiş Milletler Suçun Önlenmesi ve Ceza Adaleti 14'üncü Kongresinin Siyasi Deklarasyonunda yargıya ilişkin temel uluslararası metinlerle birlikte İstanbul Bildirgesine de atıf yapılmıştır.

Yargıtay, bir yandan İstanbul Bildirgesi'nin küresel ölçekte yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalarını sürdürürken, diğer yandan Bildirge'nin en iyi uygulama örneklerini geliştirmektedir. Bu kapsamda tüm kararlarını kamunun erişimine açmış, başta avukatlar olmak üzere mahkeme kullanıcılarına yönelik anketler uygulamış ve şeffaflığı artırıcı diğer yöntemlerle hizmet kalitesini sürekli şekilde geliştirmek için çalışmalar yürütmüştür.

3. Adli Kalite

Reform çalışmalarımızın üçüncü sütununu oluşturan adli kalitenin artırılması, şu an için en önemli önceliğimizdir. Bölge adliye mahkemelerinin 2016'da faaliyete başlamasının da etkisi ile azalan dosya sayısı, bu konuda önümüze tarihi bir fırsat sunmuştur. Bu tarihi fırsatın bilinciyle Yargıtay olarak modern mahkeme yönetimine ilişkin dünyadaki en iyi uygulama örneklerini geliştirebileceğimize inanıyorum.

Yargıtay, son yıllarda adli kalitenin yükseltilmesi bakımından etkili mahkeme araçları geliştirmiştir. Dosya İzleme Sistemi, Dosya Eksik Tamamlama Sistemi, her dosyaya bireysel ilgi gösterilmesine olanak sağlayan raporlama ve izleme yöntemleri ile dairelerimizin iş akışını yönetme kapasiteleri önemli ölçüde güçlendirilmiştir. Bunun sonucunda Yargıtay, yapısal anlamda köklü bir reform sürecini de başarılı şekilde uygulamaktadır.

IV.

YARGITAY’DA GERÇEKLEŞTİRİLEN YAPISAL REFORMLAR

1. Adli Kalitenin Ölçülmesi ve Değerlendirilmesi

Adli kaliteyi artırmak için yapılması gereken işlerden bir tanesi, ölçme ve değerlendirme araçlarının uygulanmasıdır. Çünkü ölçülemeyen şey geliştirilemez. Ölçemediğimizi anlayamazsınız. Anlayamadığınızı kontrol edemezsiniz. Kontrol edemediğimizi ise geliştiremezsiniz. Bu nedenle, adli kalite göstergelerini yargı yönetim sistemimizin bir parçası hâline getirmek reform çalışmalarımızın kilometre taşlarından bir tanesidir.

Bu yıl Haziran ayında gerçekleştirdiğimiz “Yüksek Temyiz Mahkemelerinde Mükemmeliyet” konulu uluslararası sempozyumda, dünyanın belli başlı adli kalite ve mahkeme yönetimi merkezlerinin temsilcileri ile birlikte bu meseleyi ele aldık. Uluslararası alanda sürdürdüğümüz ortak çalışmaların

bir ürün olarak yüksek mahkemelere yönelik geliştirmeyi planladığımız “temyiz mahkemelerinde mükemmeliyet çerçevesi”, hem ülkemizdeki yargı sistemine hem de küresel yargıya önemli bir katkı sağlayacaktır.

2020 yılı sonu itibarıyla Yargıtay hukuk dairelerindeki dosya işlem süresi 191 gün olup, Avrupa Konseyine üye ülkelerin yüksek mahkemelerinde bu süre ortalama 207 gündür. Dolayısıyla hukuk daireleri, genel ortalama itibarıyla Avrupa standartlarından daha iyi bir durumdadır.

Ceza dairelerindeki 353 gün olan dosya işlem süremiz ise Avrupa Konseyine üye ülkelerin ortalaması olan 114 günden oldukça fazladır. Birikmiş dosyaların azalması neticesinde 2022 yılının sonunda 114 gün hedefine yaklaşmış olacağız.

2. Yirmi Dört Daireli Yargıtay

İş yükündeki azalmaya ve dosya işlem sürelerindeki kısalmaya bağlı olarak 46 daireli bir Yargıtay’dan 24 daireli bir Yargıtay’a geçiş sürecini bu yılın Temmuz ayında başarıyla sonuçlandırdık. Yargıtay Kanunu’nun Geçici 15’inci maddesinde öngörülen bu yapısal değişiklik, Yargıtay mensuplarının özverisi ve çabalarıyla gerçekleşmiştir.

Gösterdikleri duyarlılık ve anlayış için tüm çalışma arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

Yargıtay'daki daire sayısının azaltılması sadece sayısal, fiziksel ya da insan kaynakları bağlamında yapılan önemli bir değişiklik değildir. Bunun ötesinde, içtihat farklılıklarından kaynaklanan hukuki belirsizliklerin giderilmesi, bireylerin hukuki güvenliklerinin sağlanması ve hukukun yurt genelinde tutarlı olarak uygulanması bakımından da köklü bir yapısal reform mahiyetindedir. Bu reform ile aynı nitelikteki uyuşmazlıklara farklı dairelerin bakmasına ilişkin uygulamaya son verilmiş, uzmanlaşmayı ve içtihatlarda tutarlılığı güvence altına alan bir altyapı oluşturulmuştur.

3. İki Yüz Üyeli Yargıtay

Yargıtay Kanunu'nun Geçici 15'inci maddesi uyarınca, üye sayısının kademeli şekilde 200'e düşürülmesi hedeflenmiş olup, boşalan her iki üyelik için bir üye seçilmesi suretiyle süreç ilerlemektedir.

Birikmiş dosyaların, dosya işlem sürelerinin, daire ve Yargıtay üyesi sayısının azalmasına bağlı olarak Yargıtay tetkik hâkimi sayısı da kademeli şekilde azaltılmaktadır. İlk aşamada

bu yılın Haziran ayında 205 tetkik hâkimi meslektaşımız, Yargıtay’da edindikleri çok değerli bilgi ve deneyimleri ilk derece ve bölge adliye mahkemelerine aktarmak üzere görevlendirilmiştir. Ayrıca, Ağustos ayından itibaren hâkimlikte 5 yılını doldurmayanlar Yargıtay’a atanamayacaktır. Bu şekilde Yargıtay’da görev alabilmek için gerekli asgari nitelikler yükseltilerek, mevcut liyakat sistemi de güçlendirilmiştir.

4. Devam Eden Reform Çalışmaları

Az önce değindiğim, tamamlanmış reformların yanı sıra adli kalitenin artırılması açısından büyük önem taşıyan ve halen devam eden çalışmalarımız hakkında da kısaca bilgiler vermek istiyorum.

a) Gerekçeli karar

“Kararların gerekçesi yargılamanın aynasıdır”. “Kaliteli adalet için kaliteli gerekçeli karar” temel bir unsurdur. Bu yıl dünyanın farklı hukuk sistemlerini temsil eden yüksek mahkeme başkanları, yüksek mahkeme üyeleri ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin hâkim ve hukukçuları ile birlikte “gerekçeli karar” konusunu birçok yönleri ile ele aldığımız iki uluslararası sempozyum düzenledik. Yeni bir yazım usulü geliştirmek üzere

sürdürdüğümüz ve yılın sonunda tamamlamayı planladığımız çalışmaların, tarafların ve avukatların memnuniyetini daha da artıracasına inanıyorum.

b) İctihat yaygınlaştırma politikası

Şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkesi gereği 2015 yılında tüm kararlarımızı kamunun erişimine ve denetimine açmıştık. Ancak, beş milyonu aşkın karar arasından güncel ve yol gösterici değeri olanların tespit edilmesinde zorluklarla karşılaşilmektedir. Bu nedenle, yeni bir sistem üzerinden emsal ve güncel kararların yaygınlaştırılmasını kolaylaştırarak adli kaliteyi daha çok yükselteceğiz.

c) İctihat forumları

Her yıl düzenli olarak Yargıtay'ımızın uzman daireleri ile bölge adliye mahkemesi hâkimlerini bir araya getirerek, Yargıtay'ın güncel içtihatlarının tartışılmasını planlıyoruz. Bu şekilde içtihatların tutarlılığının güçlendirilmesini, hukukun herkese eşit şekilde uygulanmasını ve isabetli karar oranlarının artırılmasını amaçlıyoruz. Bugün açılışını yaptığımız yeni hizmet binası, Yargıtay'ın eğitici görevini yerine getirmesi bakımından bize bu olanakları en güzel şekilde sağlayacaktır.

d) Hukuki çerçeve

Yürürlüğe girdiği 1983 yılından beri 26 kanun veya kanun hükmünde kararname ile Yargıtay Kanunu’nun birçok maddesi değişmiş ve sistematigi de bozulmuştur. Son yıllarda Yargıtay’daki üye, daire ve tetkik hâkimi sayılarında da önemli dalgalanmalar olmuştur. Ayrıca, bu süreçte bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçmesi ve temel kanunların değişmesi dâhil olmak üzere köklü reformlar yapılmıştır. Şu an yaşadığımız salgın hastalık süreci, adalette dijital dönüşümü de zorunlu kılmaktadır.

Çağın gerektirdiği yeni koşullara uyum sağlamak amacıyla Yargıtay’ın mevzuat alt yapısının güncellenmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Reformlarımızın önemli bir kilometre taşı oluşturarak yeni Yargıtay Kanunu’na ilişkin çalışmalarımızın da belli bir olgunluk seviyesine ulaştığını söyleyebilirim.

e) Basın ve halkla ilişkiler

Geçen yılki adli yıl açış konuşmamda, yargı organının toplumun vicdanında ve algısında hak ettiği yeri alabilmesi için iletişimin önemini vurgulamıştım. Aradan geçen bir yıl içerisinde iletişim stratejimize uygun şekilde basın ve

halkla ilişkiler birimi faaliyete geçmiş, kurum sözcüsü tayin edilmiş, Yargıtay’ın sosyal medya hesapları da kullanılmaya başlanmıştır. Bu şekilde yalan, yanlış, sansasyonel haberler ile halkın yargıya olan güvenini sarsmaya yönelik haberciliğe karşı bir önlem alınmıştır.

Basının halkı bilgilendirmeye yönelik işlevini ifa edebilmesi için medyaya uygun yardım ve erişim sağlamak amacıyla çalışmalarımız devam etmektedir. Bunun yanında ön yargılı ve kötü haberciliğin önlenerek, yargı ile basın arasında güvene dayalı bir ilişki tesis edilmesi de iletişim stratejimizin hedefleri arasında yer almaktadır.

V. YARGITAY'IN İHTİYAÇ DUYDUĞU KANUN DEĞİŞİKLİKLERİ

1. Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulundaki ve Yüksek Disiplin Kurulundaki Üye Sayısının Azaltılması

Yargıtay'daki daire sayısının 46'dan 24'e düşmüş olması, daire başkanı sayısının da yaklaşık yarı oranında azalmasına yol açmıştır. Ayrıca, üye sayısının 200'e düşürülmesine ilişkin süreç de işlemektedir. Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulundaki toplam üye sayısının 13'ten 9'a indirilmesine ve Yüksek Disiplin Kurulundaki üye sayısının da 17'den 13'e düşürülmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

2. Yargıtay Üyelerinin Görev Sürelerine İlişkin Sınırın Kaldırılması

2016 yılında yapılan düzenleme ile Yargıtay üyelerinin görev süresi on iki yıl ile sınırlandırılmıştır. Temyiz incelemesi görevi, uzmanlık gerektiren bir konu olup, ancak engin bilgi

birikimi ve zengin deneyime dayalı olarak yürütülebilir. Bu görevin layıkıyla yerine getirilmesi ve yargı bağımsızlığının korunması bakımından 12 yıllık görev süresi sınırı kaldırılmalıdır. Mevcut yasal durumun devamı halinde, Birinci Başkanlık, Başsavcılık, Daire Başkanlığı gibi Yargıtay'daki önemli temsil ve yönetim makamları için öngörülen asgari kıdem dikkate alındığında, bu görevlere yapılacak seçimlerde de ciddi zorluklar yaşanacaktır.

3. Yargıtay Tetkik Hâkimlerinin ve Cumhuriyet Savcılarının Atanması

2014 yılında yapılan değişiklikler sonucunda Yargıtay tetkik hâkimliği ile Yargıtay Cumhuriyet savcılığına yapılan atamalarda Yargıtay Başkanlığının ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının görüş bildirme yetkisi kaldırılmıştır. Bu durum, bir kariyer mesleği olan Yargıtay tetkik hâkimliği ve Yargıtay Cumhuriyet savcılığına uygun olmadığı gibi bu kadar önemli görevler üstlenen meslektaşlarımızın Yargıtay'a aidiyet duygusunun da zayıflamasına neden olmaktadır. Bu nedenle, muvafakat sistemine yeniden dönülmesi, Yargıtay'ın topluma karşı hesap verebilirliğinin de bir gereğidir.

VI.

MAHKEMELER VE HUKUK SİSTEMİNE İLİŞKİN GÜNCEL KONULAR

1. Bölge Adliye Mahkemeleri

Türk yargı sisteminde son yıllarda yapılan en köklü reformlardan bir tanesi bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçmesidir. Yargıtay, bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçmesini her zaman desteklemiş, Yargıtay'ın en seçkin ve kıdemli tetkik hâkimleri bölge adliye mahkemelerinin kurulmasında önemli rol ve sorumluluk almıştır. Ancak, adaletin gecikmemesi bakımından başlangıçta büyük ümit bağlanan bölge adliye mahkemelerinde biriken dosya sayısı ve uzayan yargılamalar, bazı yerlerde memnuniyet düzeyinde azalmaya neden olmaktadır.

Bölge adliye mahkemelerindeki biriken dosya sayısındaki artış, Türkiye genelinde kontrol altına alınmış gibi görünmekte ise de belli dava türleri ve mahkemeler bakımından haklı yakınmalar bulunmaktadır.

Bununla birlikte, bölge adliye mahkemelerindeki işlerin azaltılmasının çaresi dosyaların ilk derece mahkemesinden doğrudan Yargıtay’a gelmesi olmamalıdır. Yılda bir milyon dosyanın Yargıtay’a geldiği ilkel bir sisteme tekrar geri dönemeyiz. Tüm dünyada yıllardan beri uygulanan istinaf sisteminden vazgeçilemez. Binlerce dosyanın pinpon topu gibi mahkemeler arasında gidip gelmesine yol açacak öneriler ve sık yapılan sistem değişiklikleri halkın yargıya olan güvenini azaltmaktadır. Sistem değişikliğine değil, sistemimizi doğru şekilde işletmeye ihtiyacımız vardır.

Azalan iş yüküne rağmen 2020 yılında hukuk dairelerine 133.638, Başsavcılığa ise 119.200 olmak üzere, Yargıtay’a toplam 252.838 yeni dosya gelmiştir. Aynı yıl içinde Ceza Genel Kurulu ile ceza daireleri 272.269, Hukuk Genel Kurulu ve hukuk daireleri ise 173.389 olmak üzere, Yargıtay toplam 445.658 karar vermiştir. Hem adli hem de idari davalar bakımından en yüksek temyiz merci olan İspanya Yüksek Mahkemesine gelen dosya

sayısı 30.234 olup, Türkiye ile benzer yapısı olan Fransa’da ise Yargıtay’a gelen dosya sayısı 21.014’tür. Üstelik bu ülkelerin yüksek mahkemeleri bakımından kabul edilmezlik kararı verilmesi de dâhil olmak üzere pratik karar verme usulleri ve etkili filtreleme mekanizmaları bulunmaktadır. Sonuç itibarıyla Yargıtay’da birikmiş dosya sayısında önemli bir azalma mevcut ise de gelen dosya sayısı Avrupa’daki emsallerine göre halen on kat daha fazladır.

2. Mahkemelerde Performans Ölçümü

Mahkemelerdeki adli hizmet kalitesini artırmak ve mükemmel bir işleyişe kavuşmak için performans ölçümünün zorunlu olduğu uzun zamandır kabul edilen bir gerçektir. Bununla birlikte içinde yaşadığımız çağ ve mahkeme yönetimine ilişkin uluslararası deneyimler, sadece performansın ölçülmesini değil, aynı zamanda performansın yönetilmesini gerektirmektedir.

Ülkemiz bakımından ise performans yönetimine ilişkin göstergelerin uluslararası standartlara uygun şekilde geliştirilmesi ve detaylandırılması bir ihtiyaç olduğu gibi performansın yönetilmesine yönelik bir anlayış değişikliğine de ihtiyaç bulunmaktadır.

3. Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri

Adaletin etkin ve zamanında gerçekleşmesinin tek yöntemi hâkim ve savcı ya da mahkeme sayısını artırmak değildir. Bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçmesi de bu sorunu tek başına halledememiştir. Tam aksine bölge adliye mahkemelerinin sayısındaki artış, içtihat tutarsızlıkları gibi farklı sorunlara yol açabilmektedir. İşte bu nedenle, mahkemelere dava yoluyla intikal eden uyuşmazlık sayısının azaltılması gerekir.

Hem hukuk hem de ceza adaleti sisteminde alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerini yargı kültürümüzün bir parçası yapmalıyız. Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi’nin 3’üncü maddesinde mahkemelerin “...potansiyel mahkeme kullanıcılarına adalete ulaşacak farklı yolların olduğunu...” bildirmek amacıyla “çok kapılı adliye” sistemini benimsemeleri gerektiği belirtilmiştir. Son yıllarda Türk yargı sisteminde önemli ilerlemeler ve başarılı çalışmalar yapılmasına rağmen, bu konuda halen alınması gereken önemli bir mesafe bulunmaktadır.

4. Hâkim ve Cumhuriyet Savcılarının Niteliği ve Hukuk Eğitimi

Yargı sisteminin temeli, liyakatli hâkim ve Cumhuriyet savcılarıdır. Liyakat sistemi hem gerçek hem de görünür olmalıdır. Veciz şekilde ifade edildiği üzere, “İyi bir hâkimi daha iyi bir hâkim yapabilirsiniz, kötü bir hâkimi daha iyi bir hâkim yapamazsınız”. Bu nedenle, mesleğe alınan kişinin niteliği yargı sisteminin başarısı için bir ön koşuldur. Aynı şekilde tayin, terfi ve atamalarda da liyakat sistemi esas olmalıdır. Yargı bağımsızlığı, hâkimlerin performansının ölçülmesine engel bir ilke değildir. Tam aksine performansın izlenmesine ve yönetilmesine yönelik mahkeme araçlarının şeffaf şekilde uygulanması, hâkimlerin bağımsızlığına ve tarafsızlığına ilişkin halkın güvenini artıracak bir unsurdur.

Yargı sisteminin kalitesinin bağlı olduğu diğer bir değişken de hukuk eğitimidir. Hukukun kalitesi hukukçunun kalitesine bağlıdır. Avukatlık, akademisyenlik, danışmanlık ve noterlik gibi mesleklerin kalitesi de yargının kalitesini etkiler. “Bir hâkimin yaptığı hatayı kanun yoluna başvurarak düzeltebilirsiniz, ama bir avukatın yaptığı hatayı düzeltmenin yolu yoktur” denilmiştir. Bu nedenle kaliteli adalet hizmeti için tüm hukuk mesleklerinde yüksek standartlar uygulanmalıdır.

Hukuk eğitiminde kilit unsurlardan bir tanesi de lisansüstü eğitimlerle akademisyenlerin yetiştirilmesidir. İyi işleyen bir hukuk sistemi için yasama ve yargı ne kadar önemli ise hukuk fakülteleri de o kadar önemlidir. Bütün kurumların elbirliğiyle üzerinde çalışması gereken en önemli husus ise hukuk kültürünün geliştirilmesidir.

5. Ceza Adaleti Politikası

Toplumun suçtan ve suçludan korunmasında izlenecek yöntemler, geliştirilecek mekanizmalar ve uygulanacak stratejiler oldukça önemlidir. Bu nedenle, suç politikası veya suç siyaseti olarak ifade edebileceğimiz tüm çalışmaların çağın gereklerine uygun şekilde ve bilimsel usullerle yapılması ceza hukukunun başarısı için şarttır.

Sosyal yaşamdaki değişimin hızı, teknolojik gelişmeler nedeniyle gün geçtikçe artmaktadır. Ceza hukuku bu değişimlere cevap verebilecek şekilde yeni suç tanımlarını yapmalı, toplumu suça karşı koruyabilmeli ve değişimleri zamanında algılayabilecek hassas mekanizmalar geliştirmelidir. Dijital para ve kripto para gibi teknolojik gelişmelerden kaynaklanan yeni suç tiplerine karşı etkili bir

strateji oluşturulmalıdır. Küresel eğilimlere uygun olarak “toplum temelli suç önleme”, “suçun ekonomik boyutu”, “yasa dışı ticaret” gibi konuların yanı sıra şeffaf, hesap verebilir, kapsayıcı ve etkili kurumların önemi de göz ardı edilmemelidir.

SONUÇ VE TEŞEKKÜR

Sayın Cumhurbaşkanım, saygıdeğer meslektaşlarım, değerli konuklar;

Hepimizin bildiği üzere, “Adalet Mülkün Temelidir”. Halkın refahı, toplumun huzuru, bireyin özgürlüğü, güçlü bir ekonomik düzen ve iyi işleyen bir demokrasi ancak adaletle mümkündür.

Konuşmamda belirttiğim üzere Yargıtay her geçen gün aziz Türk Milletine daha nitelikli bir yargı hizmeti vermenin heyecanı içindedir. Gelecek yıl, bu yıldan daha ileri bir noktada olacağımıza yürekten inanıyorum.

Beni dinleme nezaketini gösterdiğiniz için teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

